

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства охорони здоров'я України
11 жовтня 2013 року № 875

**1.1.8. ПРОТОКОЛ
ПРОВІЗОРА (ФАРМАЦЕВТА) ПРИ ВІДПУСКУ
БЕЗРЕЦЕПТУРНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ
СИМПТОМАТИЧНЕ ЛІКУВАННЯ СТРЕСУ**

1. Паспортна частина

1.1. Проблема, пов'язана із здоров'ям: Звернення за консультацією щодо ліків з приводу симптомів стресу, які пацієнт розпізнав самостійно.

1.2. Код за МКХ – 10: Z71

1.3. Протокол призначений для провізора (фармацевта) по відпуску готових лікарських засобів.

1.4. Мета протоколу: Інформаційне забезпечення відпуску безрецептурних лікарських засобів при зверненні пацієнта/представника пацієнта без рецепта.

1.5. Дата складання протоколу: Вересень 2013 р.

1.6. Дата перегляду протоколу: Вересень 2014 р.

1.7. Список та контактна інформація осіб, які брали участь в розробці протоколу:

Укладачі:	Установи-розробники:
Нагорна О.О., Чумак В.Т., Морозов А.М., Степаненко А.В., Ліщишина О.М., Шилкіна О.О.	Державне підприємство «Державний експертний центр МОЗ України»
Черних В.П., Зупанець І.А., Бездітко Н.В., Пропіснова В.В.	Державна установа «Національний фармацевтичний університет»
Зіменковський А.Б.	Державна установа «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького»
Москаленко В.Ф.	Національний медичний університет імені О.О.Богомольця, МОЗ України

Рецензент:

Нетяженко В.З. – головний позаштатний спеціаліст МОЗ України зі спеціальності «Терапія», член-кор. Національної академії медичних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №1 Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, д.м.н., професор

2. Настанова з оцінки потреб пацієнта/представника пацієнта при зверненні за допомогою

Необхідно з'ясувати інформацію про наступне:

- 2.1 у кого виникла проблема (пацієнт, члени сім'ї, знайомі – діти чи дорослі);
- 2.2. як давно виникло нездужання і скільки часу триває;
- 2.3. яких заходів вжито перед зверненням до аптеки;
- 2.4. які ліки вже прийняті для полегшення стану.

3. Загрозливі симптоми, які вимагають негайного звернення до лікаря

- 3.1. біль в грудях, який віддає в руку, шию, щелепу (особливо в ліву половину тіла) і триває більше 20 хв.;
- 3.2. реакція на стрес супроводжується важкою задишкою, ускладненням дихання, нерівномірним або прискореним серцебиттям, високим артеріальним тиском;
- 3.3. з часом відмічається збільшення інтенсивності будь-якого болю, що виникає у відповідь на стрес;
- 3.4. у відповідь на стрес відмічається значне (вище 38°C) підвищення температури тіла;
- 3.5. реакція на стрес супроводжується сильним головним болем з раптовим розвитком неврологічних симптомів (ускладнення мови, рухів, тремтіння кінцівок тощо) або порушенням свідомості;
- 3.6. тривожні стани, що виникають внаслідок стресу, супроводжуються панічними настроями, страхами, фобіями, депресією;
- 3.7. тривожний стан виникає натще або після фізичного навантаження (часто відмічається при цукровому діабеті);
- 3.8. при проносі, що виник у відповідь на стрес, відмічаються кров'яні прожилки в калі;
- 3.9. вагітність.

4. Алгоритм фармацевтичної опіки при стресі

№ з/п	Питання провізора до пацієнта/представника пацієнта	Відповіді пацієнта/представника пацієнта	Рекомендації
1	Чи наявні на фоні стресу загострення хронічних захворювань: бронхіальна астма, хронічний гастрит, виразкова хвороба шлунку і дванадцятипалої кишки, серцево-судинні захворювання, гіпертонічна хвороба тощо.	так	Необхідно звернутись до лікаря для призначення лікування
		ні	Продовжити опитування для виявлення симптомів, спричинених стресом і надання рекомендацій

№ з/п	Питання провізора до пацієнта/представника пацієнта	Відповіді пацієнта/представника пацієнта	Рекомендації
2	Чи наявні наступні симптоми: – втома, млявість – роздратованість – зниження концентрації уваги – безсоння – депресія, апатія – агресивність	так	Для призначення симптоматичного лікування необхідно виявити, що спричиняє ці симптоми
		ні	Необхідно звернутись до лікаря для уточнення діагнозу
3	Чи з'явилися ці симптоми після: – нервово-емоційного перевантаження (страх, сильне нервове потрясіння, дефіцит часу, складності у взаємовідносинах в сім'ї, на роботі) – фізичного навантаження – недотримання режиму праці і відпочинку (порушення режиму сну, незбалансоване харчування, часта зміна часових поясів тощо)	так	- Необхідно зменшити, по можливості, вплив стресових факторів; - для зменшення проявів наявних симптомів призначити безрецептурні препарати відповідної дії – седативні, снодійні, анксиолітики, антидепресанти (рослинного походження); - надати рекомендації щодо способів подолання стресу
		ні	Необхідно звернутись до лікаря для уточнення діагнозу
4	Чи має місце прийом лікарських засобів: - симпатоміметики (препарати для лікування бронхіальної астми, риніту) - гормони щитовидної залози - препарати, що містять кофеїн загальнотонізуючі засоби	так	Необхідно звернутись до лікаря, оскільки стан пацієнта може бути пов'язаний з прийманням / відміною лікарських засобів

№ з/п	Питання провізора до пацієнта/представника пацієнта	Відповіді пацієнта/представника пацієнта	Рекомендації
	або має місце синдром відміни снодійних, транквілізаторів, нікотину, алкоголю		

5. Перелік безрецептурних лікарських засобів для симптоматичного лікування стресу

5.1. Засоби, що діють на нервову систему

5.1.1. Гліцин

5.2. Анксіолітики

5.2.1. Мебікар

5.3. Антидепресанти рослинного походження

5.3.1. Гіперіцин

5.4. Гомеопатичні лікарські засоби*

5.5. Снодійні та седативні засоби рослинного походження

5.5.1. Валеріана

5.5.2. Пустирник*

5.5.3. Ментол + красавка + конвалія + валеріана

5.5.4. Ментол + красавка + конвалія + валеріана + натрію бромід

5.5.5. Гвайфенезин + валеріана лікарська + меліса лікарська + звіробій + глід + пасифлора + хміль звичайний + бузина чорна

5.5.6. Валеріана + меліса + м'ята перцева*

5.5.7. Валеріана + глід + звіробій + м'ята перцева + шишки хмелю + піридоксину гідрохлорид + нікотинамід*

5.5.8. Пасифлора

5.5.9. Валеріана + м'ята перцева + бобівник + хміль

* - лікарський засіб відсутній в Державному Формулярі п'ятого випуску.

6. Надання належної інформації щодо лікарських засобів для відповідального самолікування

6.1. Надання рекомендацій щодо режиму дозування лікарського засобу, умов прийому, терміну лікування, правил зберігання;

6.2. Застереження при застосуванні (особливості прийому, побічні ефекти, вплив режиму харчування тощо);

№ з/п	Розділ Державного формуляра п'ятого випуску	Інформація для пацієнта/представника пацієнта щодо особливостей застосування лікарських засобів
1	Снодійні та седативні засоби п.2.7.1 розділу	Після приймання седативних і снодійних лікарських засобів не можна виконувати роботи, що потребують швидкості реакції, концентрації

№ з/п	Розділ Державного формуляра п'ятого випуску	Інформація для пацієнта/представника пацієнта щодо особливостей застосування лікарських засобів
	«Кардіологія. Лікарські засоби», п.5.2.1.3. розділу «Психіатрія, наркологія. Лікарські засоби	уваги, чіткої координації рухів Седативні препарати підсилюють дію снодійних і можуть самі виявляти снодійний ефект при прийманні у високих дозах Рослинні седативні препарати посилюють дію антигіпертензивних засобів центральної дії, анальгетиків, особливо у осіб з підвищеною емоційною збудливістю Седативні препарати найбільш ефективні при тривалому застосуванні (2-3 тижні і більше) Спиртовмісні настоянки не призначають дітям до 3 років, вагітним, особам, які лікуються від алкогольної залежності, в окремих випадках питання доцільності призначення вирішує лікар Рослинні седативні препарати не викликають залежності і підходять для тривалого застосування Препарати валеріани мають жовчогінну дію і стимулюють секрецію залоз шлунково-кишкового тракту Екстракт пустирнику протипоказаний в період вагітності Лікарські препарати, що містять бром, покращують серцеву діяльність, тому особливо показані особам із серцево-судинними захворюваннями Під час приймання лікарських засобів, що містять бром, необхідно дотримуватись дієти, багатої на калій, а також зменшити вживання натрію хлориду Солі бромов повільно виводяться із організму, можуть кумулюватись і викликати явище

№ з/п	Розділ Державного формуляра п'ятого випуску	Інформація для пацієнта/представника пацієнта щодо особливостей застосування лікарських засобів
		бромізму, при перших проявах якого треба негайно припинити приймання лікарського засобу
2	Анксиолітики п.5.2.1.2. розділу «Психіатрія, наркологія. Лікарські засоби»	При застосуванні мебікару можливі зниження артеріального тиску і температури тіла, які нормалізуються самостійно і не потребують відміни препарату При застосуванні великих доз мебікару можливі диспепсичні розлади
3	Антидепресанти рослинного походження п.5.2.4.1 розділу «Психіатрія. Наркологія. Лікарські засоби»	Оптимальний ефект при застосуванні препаратів на основі звіробою настає після 10-14 днів регулярного прийому При застосуванні лікарських засобів на основі звіробою можливо розвинення фотосенсибілізації, тому необхідно уникати перебування на сонці і відвідування солярію Лікарські препарати на основі звіробою не призначають дітям до 6 років При застосуванні препаратів на основі звіробою необхідно утримуватись від вживання алкогольних напоїв Лікарські препарати на основі звіробою не викликають залежності і не впливають на концентрацію уваги і пам'ять, їх можна застосовувати у активно працюючих людей При відсутності терапевтичного ефекту після 4-6 тижнів лікування препаратами на основі звіробою необхідно звернутись до лікаря
4	Засоби, що діють на нервову систему п.5.2.3.2 розділу «Психіатрія. Наркологія. Лікарські засоби»	Гліцин застосовують сублінгвально і утримують в роті до повного розчинення таблетки У пацієнтів, схильних до гіпотензії, можливе зниження артеріального тиску, тому гліцин призначають в нижчих дозах і при умові постійного контролю артеріального тиску

6.3. Рекомендації щодо особливостей поведінки задля подолання стресу:

- 6.3.1. повноцінний відпочинок і нормалізація сну (не менше 8-9 годин)
 - 6.3.2. оптимізація режиму харчування
 - 6.3.3. достатня фізична активність
 - 6.3.4. забезпечення адекватного психологічного настрою і контролю власної поведінки
 - 6.3.5. не зловживати алкогольними напоями, тютюном
 - 6.3.6. планування діяльності
 - 6.3.7. здатність до релаксації – фізичної, психічної
 - 6.3.8. зміна характеру діяльності
 - 6.3.9. при виникненні стресових станів у дитини важливо підвищувати її самооцінку, частіше хвалити, приділяти більше уваги і любові;
- 6.4. Довести до відома пацієнта/представника пацієнта, що детальна інформація про лікарський засіб наведена в інструкції про застосування лікарського засобу, яка до нього додається;;
- 6.5. Довести до відома пацієнта/представника пацієнта що при появі побічних реакцій (передбачених і непередбачених інструкцією для медичного застосування лікарського засобу) при застосуванні лікарського засобу або відсутності ефективності лікарського засобу необхідно припинити прийом підозрюваного лікарського засобу, щонайшвидше повідомити лікаря, провізора (фармацевта), заповнити та надіслати спеціальну форму (карту-повідомлення для надання пацієнтом інформації про побічну реакцію та/або відсутність ефективності лікарського засобу при його медичному застосуванні) будь-яким зручним та доступним способом до Державного експертного центру МОЗ України;
- 6.6. Контроль доступності наданої інформації про лікарський засіб:
- 6.6.1. з'ясувати, наскільки пацієнт/представник пацієнта засвоїв інформацію;
 - 6.6.2. попросити пацієнта/представника пацієнта повторити найбільш важливу інформацію;
 - 6.6.3. з'ясувати, чи залишились у пацієнта/представника пацієнта запитання.

**Начальник Управління лікарських
засобів та медичної продукції**

Л.В. Коношевич